ԱՐՄԱՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Եւրիւրիայի համար տարեկան 4 ա[illegible] ֆրանկ.
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարին. 20 ֆ[illegible]
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ փոստի ծա[illegible]
Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին ամսագլո[illegible] (ըստ Ն. Տ.ի) և կանխիկ վճարելի են։ Վեցամսեայ և եռամս[illegible] ժանորդագրութիւններ ալ կընդունուին, առանց ուրէ յաւելեալ բաժնեգնին վրայ։
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia* MARSEILLE (France)

Գ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 61
1888 ՄԱՐՏ 21
ՄԱՐՏ 9 (Հ. Տ.)
ԶՈՐՆԵՑԱՔԻ
Կը հրատարակուի Չրք. և Շբթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ
Խմբագրութիւնը, երէկ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կընդունակ իրեն ղրկուած գրութիւններն։ Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրներն։ Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։ Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մահագոյժ Միքայէլ Նաթանեանի, արսորուած Հայ հայրենասիրին. — Հայերի երջանիկ դրութիւնը Թիւրքիոյ մէջ — վաճառներ. — Խրախոյս (ոտանաւոր). — Հայեր ի Թիւրքիա. — Վրիպակ. — Ֆրէտերիկ Գ կայսրի հրովարտակն առ իշխան Պիսմարք. — Արտասահմանի լուրեր. — Յանուցումներ. — Բանասիրական (Արմենիոյ ճառահանգիստներին, Տրապիզոնի եւ Սամսոնի, առեւտրական շարժումը)։

ՄԱՀԱԳՈՅԺ
ՄԻՔԱՅԷԼ Յ. ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ
ՎԱՆԵՑԻ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԻՆ
ՈՐ ԱՐՍՈՐՈՒԱԾ ԷՐ
ԴՕՆԵԱ

Վանէն մեզ հաղորդուած լուրերի մէջ որ այսօր հրատարակած ենք, անտարակոյս ենք թէ ինչպէս մեր, նոյնպէս և ամէն ղազան Հայի սիրտը սաստիկ պիտի յուզէ այն ցաւագին թէ Միքայէլ Մհի. Յարութիւն Նաթանեան որ Վանի եղեռնագործ դատարանի վճռովը և Բ. Դրան հրամանովը 1886 դեկտ. 10/22ին աքսորուած էր Դօնեա իրը ապօրինաբար դատապարտեալ, այնտեղ աքսորի տառապանքներէն յետոյ, մահի դառն բաժակը խմեր է վերջապէս, մեզ անծանօթ հանգամանքներու մէջ։

Միքայէլ Նաթանեան մեռա՛ծ է. բայց միևնոյն ժամանակ Միքայէլ Նաթանեան անմահացած է։ Իր հայրենասիրական զգայմունքներուն ողջակէզ եղած այդ քաջ պատանի՝ պիտի ապրի այսուհետև ամէն Հայի սրտին և մտքին մէջ ուրկէ չպիտի կրնայ բնաւ աքսորել գինք Թրքական բարբարոսութիւնը. ներկայն պիտի ապրի անդէն նոյնպէս անուն ապագայ հայ սերունդին որ պիտի ուսումնասիրէ նորա կենսագրութիւն ազգային պատմութեան մէջ։ Այլ և այլ պատճառներ կարդիլէն մեզ առ այժմ մանրամասն պատմել նորա կենսագրութիւն. թողլով այդ գործ ապագային մի յարմար ժամանակի, աւելորդ չենք համարիր կենսագրական դէմք հետևեալ մի քանի ծանօթութիւններն միայն դնել այսօր այստեղ։

Միքայէլ Նաթանեան, որդի Մհի. Յարութիւն Նաթանեան վաճառականին և նախկին սենեկապետի Կ. Պոլսի Ալի փաշա խանին, ծնած է 1870ին Վանի Այգեստանի մէջ։ Իր ուսումը առած էր Վանի «Կեդրոնական վարժարան»ին մէջ ուրկէ ընթերցասարտ դուրս կելնէր 1885 թուականին երբ Թիւրք կառավարութիւնը փակեց այդ վարժարան։

Միքայէլ Նաթանեան մտքի, սրտի և մարմնի կատարելութիւններով օժտուած էր. խելացի, բարեսիրտ և քաջ պատանին նշանաւոր հանդիսացած էր իր դասընկերներուն մէջ, թէ՛ իր ուսումնական յառաջդիմութեամբ և թէ՛ մարմնամարզական կրթութիւններուն մէջ իր ցոյց տուած ընդունակութիւններով։ Լուղորդութեան, հեծելութեան և որսորդութեան կրթութիւնները չատ հաճելի եղած էին իրեն, ինչպէս նաեւ պատճառ իր ֆիզիքական կազմն ու առողջութիւնը զօրացնելու։

Միքայէլ Նաթանեան մի քանի ընկերներու հետ կիրակի օրերն ձրիաբէս դատախօսութիւններ կանէր հասարակաւոր տղայներուն, Ա. յգեստանի Ծայնկոյսներ թաղի վարժարանին մէջ։ Աշակերտներն երբեմն իրենց վարժապետներուն հետ զբօսանքի համար կելթային լեռներն որսորդութեան։ 1886 թուականին Թիւրք կառավարութիւնը կասկածներ յղանալով, գատատանի ենթարկեց կիրակօրեայ վարժարանի ուսուցիչներէն և աշակերտներէն մի քանին։ Թաղ խօրհրդի անդամներէն ու եկեղեցւոյն պաշտօնատարներէն ոմանք որոնք Գօղաս չեպիսկոպոսի կուսակիցներէն են, վկայեցին դատարանին առջեւ թէ առանք ապօրինական գաւեր կընեին թէն տերութեան դէմ և թէ փողթուպալեանի վարժարանին մէջ ուսում առած լեռնէնուն համար, կասկած ունին ասոնց վրայ թէ Հայ աղգին 500 տարու հատատարմութեան համբաւը աղտոտելու ընթացքի մէջ են։ Այսպիսի կիսապաշտօնական վկայութիւնը բաւական հզօր մի պատրուակ եղաւ Թիւրք կառավարութեան ձեռք որ մի քանի երիտասարդներ բանտարկութեամբ պատժեց և 3 ընկերներ ալ, ցուցած ձեռք ժամանակ վանէն աքսորեց Գօղեա ուր աքսորական դառն վիճակին մէջ, այդ 3 ընկերներէ կրտսերագոյնը, Միքայէլ Նաթանեան, իւր հոգին աւանդած է այժմ առ Աստուած, 18 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ։

Նաթանեաններուն այն տունն ուր կը պատկանի Հայրենասիրութեան համար նահատակ եղող Միքայէլը, վանի մէջ համբաւով, ազդեցութեամբ և հարստութեամբ ամենանշանաւոր տուներէ մին է. Ա յդ տան այժմեան գլխաւորը, Կարապետ աղա Նաթանեան, Միքայէլի պապն եղբօրորդին, վանի մէջ բանտարկուած է այժմ իրը թէ քաղաքական յանցանքով, բայց իսկապէս անոր համար որ Գօղոս եպիսկոպոսի ամենէն զօրաւոր և խելացի հակառակորդներէ մին է եղած։

Միքայէլի մահը մեծ կորուստ է վանի երիտասարդութեան համար, մեծ կորուստ է Հայ հայրենիքին համար որի անձնուէր և հազուագիւտ զաւակներէ մին էր. ուստի Արմենիա ի խմբագրութիւնը իմանալով նորա մահ, չէ կարող իւր սրտի մէջ զսպել դժգոհ սաստիկ ցաւը, մանաւանդ թէ պարտք կը համարի հրապարակով յայտնել զայն։

Ո՛վ Միքայէլ, պաշտելի՛ Հայ նահատակ, թէեւ արժանի չենք եղած քո վերջին ձայն լսելու, քո տաւած վերջին չունչը շնչելու, քո մարմին ամիսներով հողը մեր արտասուքներով ջրելու, բայց քեզ նման աքսորականներդ և բոլոր Հայ հայրենակիցներդ, ուր որ ալ գտնուին, հոգւով կը ծնրադրեն այսօր քո գերեզմանի առջեւ որ պիտի ծառայէ այսուհետև վրէժխնդրութեան հուրը արծարծելու մեր մէջ։ Այդ սուրբ գերեզմանի մէջէն, Հայ ահաջներին ականջի տպաւ կերպով պիտի հնչէ այսուհետև այն ձայն որի արձագանգ տուած են երբեմն վարագի լեռներն կրկնելով.

Ամեցայն տեղ մանը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ' մեռնի.
Բայց երանի՛, որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի։

Մ. Փ.

ՀԱՅԵՐԻ ԵՐՋԱՆԻԿ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅ ՄԷՋ

Փարիզի Mémorial Diplomatique լրագիրը բարեհաճեր է մարտի 3 թուին մէջ մի քանի տող նուիրել Հայերի ունեցած գրութեանը Թիւրքիոյ մէջ։ Ա յդ յօդուած որ Բ. Դրան պաշտօնատարներէ ներշնչուած կը թուի, վարդագոյն դոյներով կը ներկայացնէ Հայերի վիճակը Թիւրքիոյ մէջ, կը հռչակէ թէ քաղաքական իրաւունքներու հաւատարմութիւն կը տիրէ այնտեղ և կը յիշեցնէ Հայ էֆէնտիներու բարձր պաշտօններ ունենալը Բ. Դրան մէջ. ի վերջոյ, իրը մի ամենազօրաւոր ապացոյց իւր հրատարակածներուն, մէջ կը բերէ Յարութիւն Պաարիարքին Հայ ազգի կողմէն արած դոհունակութեան յայտարարութիւնը։

Արմենիոյ խմբագրութիւնն ալ որ կը կարծենք թէ Mémorial Diplomatique խմբագրութենէն աւելի կրնայ ճիշդ և ուղղակի տեղեկութիւններ ունենալ Թիւրքիոյ Հայերի դրութեան վրայ և Յարութիւն Պաարիարքին պէս ալ Բ. Դրան ճնշման տակ չգտնուիր ուղղակի, պարտք կը համարի հրատարակել հետեւեալները, իրը ամենազօրաւոր ապացոյցներ Հայերի երջանիկ դրութեան Թիւրքիոյ մէջ, քաղելով գանազ Թիւրքիոյ գանազան քաղաքներէ ստացած նամակներէն։

ԲԱՒԱԿԻՆ յանգամ ամէն սիրտերն մեզ ղրկուած տեղեկագրին կը քաղենք հետեւեալ տողերն.

«Քաղաքիս և չորս կողմայ գաւառաց Հայերն Թուրքերէն և Քուրտերէն չատ լաւ կը հարստահարուին, այն տարիճան որ դրեթէ գիշեր մը առանց աւազակի չեն լսուիր. ոմանց դրամները կը բռնան, ոմանց պատերը կը ծակեն. իսկ եթէ հակառակ և թոյլ չըտան, կամ կը վիրաւորուին և կամ կը սպանուին. աւելի կը տառապին այն տուներ որոնց էրիկները կամ որդիք գօրիս և կամ ուրիշ տեղ պանդխտացած են, պատառ մը հաց ճարելու համար իրենց խեղճ և բազմանդամ ընտանեաց։ Երբ կը լսէ խեղճ պանդուխտը իր տան դժբաղդ վիճակը, ո՞ր մասին խորհի. իր պանդխտութե՞ան թէ իր ընտանեաց ճարակ լի-

նելուն վայրենի գազանաց։ Ա յսպէս կանգնուէ խեղճ պանդուխտը իր սըգալի կեանք։

«Ահա ձեզ մի քաջալեցուցիչ դէպք ալ պատմեմ։ Կոյնիկ գաւառի Ուզնուտ գիւղի Օղէ Օսման աղան՝ հայ բնակիչներէն ազքատիկ հայի մը վրայ բռնանալով որոյ կինը դեղեցիկ է եղեր, կը սոսկալ թէ այս ինչ պրսի չուրջը դուն վաղէ, ես ալ ձիովս արշաւեմ. եթէ քեզմէ անցայ, այս իրիկուն կինդ մեր տուն ղրկելու ես։ Ա յս պայման գործադրելով կը յաղթանակէ խեղճուկ հային. կը սպասէ իրիկունը որ իւր որսը ղրկուի իրեն. երբ կուշանայ, ինք զէնքերը կապելով կելնէ կերթայ որ հայը սպաննէ և կինը բոլորովին ձեռքէն առնէ. բայց կերթայ կը տեսնէ որ խեղճ հայը հաղիւ թէ մի քանի կտոր բան իւր հետ տանելով փութացեր է անկէ փախչիլ գիշերայն իւր կնոջը հետ և այսպէս ազատուեր են խեղճերը չարէն։»

—ԽԱՐԲԵՐԴԷն մեզ եկած նամակներէ կը քաղենք հետեւեալները.

«Ասիոյ հայ բնակիչներն իրենց արու զաւակաց ամեն մէկին համար անանց օրօրանէն սկսած 30ական ղրշ. պէտէլի ասքէրիյէ (զինուորութեան փոխարէն տուրք) վճարելու պարտաւորուած են. այդ տրոյ մասին տասիկ նեղուելնուն համար՝ շատեր սկսեր են պանդխտիլ դէպի Ամերիկա և այլ և այլ տեղեր. ժողովրդեան աղքատութեանը նայելով տուրքերը թեթեւնալու փոխարէն, տարուէ տարի հետզհետէ ինչ ինչ անուններով կաւելնան և կը ծանրանան։ Եթէ այս ծանր բեռները թեթեւցնելու կերպ մը չը խորհուի, հաւանականաբար փաթաթուն ժամանակի եդիպտական պատուհասը պիտի սկսուի գործադրուիլ արու զաւակաց դէմ. արդէն իսկ երբ ծնելու առեն կիմանան թէ արու է, տրտմութիւն կը սկսի պատել ծնողաց երեսը վասն զի պէտէլի ասքէրիյէի տակական մէկ բաժին ալ աւելցաւ տանը վրայ. խեղճ ծնողները իրենց զաւակաց ալքունական տուրքի մասին խորհին թէ անոր ապրուստին. այսպիսի անպիտան կառավարութեան տակ գտնուելով անգործ և անշահ երկրի մէջ ապրող ծնողներն դատապարտուած են իրենց զաւակներով մեկտեղ այսպիսի թշուառութեան մէջ ընկղմուելու։

«Խարբերդի Դատեմ գիւղը ձեռուկ հայ մը ոչ որդի ուներ և ոչ կին. աւազակները կարծելով թէ սա հարուստ մէկն է, գիշերը կը յարձակին խեղճին տանը վրայ, ծերուկը իւր մահճին մէջ կը խեղդեն և ունեցածներն ալ կողոպտելով կը փախչին։ Թէեւ յայտնի չեղաւ գողերուն ո՞վ լինելը. բայց ընդհանրապէս կը կարծուի որ Քուրք էին։

«Խարբերդի մէջ ծխախոտի մաքսին պատճառով ալ զանազան չարիքներ սկսած են պատահիլ. Րէժիի պաշտօնատարներն իրենց պաշտօնավարութեան մէջ չափազանց եռանդ և նախանձայուղութիւն ցոյց կուտան որով հասարակաց չափազանց նեղութիւն և փորձանք կը պատճառեն։ Եթէ այս ընթացքը չարունակուի, երկիւղալի է որ ազգային մէջ ծանր անկարգութիւններ պատահին։

«Խարբերդէն շատ և շատ երիտասարդներ պատրաստուած են մեկնելու Ամերիկա երթալու։ Սրտի ցաւով կըսեմ որ ասոր հետեւանքը շատ վտանգաւոր է. երբ արտասն սեռը խումբ խումբ կը գիմէ Ամերիկա, իգական սեռի վիճակը ի՞նչ կըլլայ. ազգամիտ ընթերցողք կրնան ապագայն լաւ գուշակել որ ծանր հետեւանքներ կունենայ, որովհետեւ ոչ միայն խարբերդէն, հապա բոլոր վիճակներէն սկսած են երթալ։ Ա յս իրողութիւնը պարզապէս ցոյց կուտայ մեր այստեղ ունեցած թշուառութեան ծանրութիւնը, այնպէս որ չեն կարող այստեղ ապրուստ ճարել և կը հարկադրուին երթալ պանդխտութեան մէջ իրենց ճակտի քրտինքով օրապահիկ հայթայթել իրենց տառապեալ ընտանեաց։»

—Կուտինա (Քէօթահեա) Ուշագ գաւառակէն Արժ. Բարութիւն քՀնյ. Աստարաղեանի ստորագրութեամբ «Արեւելք»ին ղրկուած փետր. 15/27 ամսաթիւ մի նամակէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.

«Օր քան զօր անձկութիւնն կաւելնայ ու մեծ տագնապ կը տիրէ։ Ազգայնոց չքաւոր մասը կամ կարասին մի չնչին գումարի կը ծախէ իւր փոքրիկ եակաց անդեան համար. մի մասն, իւր գոյքն ոչնչացուցած, կաըօտ մի կտոր հացի, օրերով անուսաղ յուսահատեալ կը մնայ։ . . . Գաւառակին մէջ գիւղացի աղքատ ծնողաց տղաքներու առուծախն սկսաւ։ Ունեւորք երեք չորս արծաթի կառնուն տղաքներն իրենց ղաւակ ընելու, և միսի գնոյն համեմատելով կչռելով կը գնահատեն. ծնողք իրենց զաւակները տասարդներ պատրաստուած են մեկնելու Ամերիկա երթալու։ Սրտի ցաւով կըսեմ որ ասոր հետեւանքը շատ վտանգաւոր է. երբ արտական սեռը խումբ խումբ կը գիմէ Ամերիկա, իգական սեռի վիճակը ի՞նչ կըլլայ. ազգամիտ ընթերցողք կրնան ապագայն լաւ գուշակել որ ծանր հետեւանքներ կունենայ, որովհետեւ ոչ միայն խարբերդէն, հապա բոլոր վիճակներէն սկսած են երթալ։ Ա յս իրողութիւնը պարզապէս ցոյց կուտայ մեր այստեղ ունեցած թշուառութեան ծանրութիւնը, այնպէս որ չեն կարող այստեղ ապրուստ ճարել և կը հարկադրուին երթալ պանդխտութեան մէջ իրենց ճակտի քրտինքով օրապահիկ հայթայթել իրենց տառապեալ ընտանեաց։»

—Կուտինա (Քէօթահեա) Ուշագ գաւառակէն Արժ. Բարութիւն քՀնյ. Աստարաղեանի ստորագրութեամբ «Արեւելք»ին ղրկուած փետր. 15/27 ամսաթիւ մի նամակէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.

«Օր քան զօր անձկութիւնն կաւելնայ ու մեծ տագնապ կը տիրէ։ Ազգայնոց չքաւոր մասը կամ կարասին մի չնչին գումարի կը ծախէ իւր փոքրիկ եակաց անդեան համար. մի մասն, իւր գոյքն ոչնչացուցած, կաըօտ մի կտոր հացի, օրերով անուսաղ յուսահատեալ կը մնայ։ . . . Գաւառակին մէջ գիւղացի աղքատ ծնողաց տղաքներու առուծախն սկսաւ։ Ունեւորք երեք չորս արծաթի կառնուն տղաքներն իրենց ղաւակ ընելու, և միսի գնոյն համեմատելով կչռելով կը գնահատեն. ծնողք իրենց ղաւակները ներքին կը բաժնուին, գոնէ չմեռնի նուաղեալ ըսելով։ Կառավարութիւնը գիւղացի երկրագործ աղքատ դասուն 22 հազար քուռ արմտիք բաժին հանեց և տուաւ մէկ ու կէս ամիս առաջ, սակայն այժմ դարձեալ տառապելոց ստուար մասը կարօտ է։

«Եատ մը գիւղայիք աղերսագիրներով, իրենց գիւղայուց վերջին ծայր կարօտ լինելը, բազմաց մահամերձ վիճակի մէջ անսուաղ մնալը, մի քանի անձանց անօթութենէ մեռնիլն ու ատկած անասնոց դիակին ուտելը, տիրող գարշահոտութիւն ևլն. յայտնած էին կառավարութեան և ուշադրութիւնը թախանձած։»

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վանէն մէ պատահական թղթակից հետեւեալներն կը հաղորդէ մեզ, փետրվ. ամսկ սկիզբն գրած նամակին մէջ.

«Մարտափը և վախը տիրապետում են ամբողջ քաղաքումը. սրանից մի քանի օր յառաջ Արժ. Դանիէլ վարդապետն Արշակում ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ. նմանապէս Նաթանեան կարապետ աղան էլ բանտումն է. իսկ խեղճ փոքրիկ Նաթանեանը, Միքայէլը, որ մօտ տարի ու կէս յառաջ Օտեան Գէորգի և Քանքանեանի հետ աքսորուել էր Գօնեահ կողմերը, լսում ենք այժմ որ վախճանուել է այնտեղ։

«Խարբերդցի Գէորգ էֆէնեի անուն մի քեահիա, նահանգապետ փաշայի հրամանովն նստել է այստեղ փոստատունը և ամեն անդամ երբ նեերէն կը բաժնուին, գոնէ չմեռնի նուաղեալ ըսելով։ Կառավարութիւնը գիւղացի երկրագործ աղքատ դասուն 22 հազար քուռ արմտիք բաժին հանեց և տուաւ մէկ ու կէս ամիս առաջ, սակայն այժմ դարձեալ տառապելոց ստուար մասը կարօտ է։

«Եատ մը գիւղայիք աղերսագիրներով, իրենց գիւղայուց վերջին ծայր կարօտ լինելը, բազմաց մահամերձ վիճակի մէջ անսուաղ մնալը, մի քանի անձանց անօթութենէ մեռնիլն ու ատկած անասնոց դիակին ուտելը, տիրող գարշահոտութիւն ևլն. յայտնած էին կառավարութեան և ուշադրութիւնը թախանձած։»

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Արմենիայի ճառահագիտներին,

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ եւ ՍԱՄՍՈՆԻ,

Առեւտրական չարժումը

(Շար. 60րդ Թուէն)

Արդէն 1886 թուականին, Տրապիզոնի առեւտրական հրապարակը սաստիկ մի հարուած կրեց քաղաքական անորոշ վիճակին պատճառով որ մթագնած էր հորիզոնը։ Այդ տկարացուցիչ դրութեան մէջ, եկան վրայ հասան նաեւ երաշտութիւնը, գէշ հունձերը, այնպէս որ առեւտրական գործերն շատ պակսեցան և ա՛լ աւելի դժուարցան այն կատաղի մրցումի պատճառով որ եւրոպական ազգերն կը մղեն իրար դէմ, փափաքելով որ ամենէն յառաջ իրենք մի լայն տեղ գրաւեն հրապարակին վրայ։

1886 թուականի առեւտրական չարժման արդիւնքը կը ներկայացունէ 54 ½ միլիոն ֆրանգի մի գումար որի 41 միլիոն 300,000 ֆրանգը ներմուծուած ապրանքների համար և 13,200,000 ֆրանգը արտահանուած ապրանքների համար է։ Բայց վերոյիշեալ 54 ½ միլիոնին մէջ հաշուուած են նաեւ Պարսկաստանի համար փոխանցուած ապրանքներն որոց արժէքը կը հասնի գրէթէ 26 միլիոնի, այսինքն 19 միլիոն վեց հարիւր հազար ֆրանգի ներմուծուած ապրանքներ ի Պարսկաստան և 6 միլիոն չորս հարիւր չիսուն հազար ֆրանգի ապրանքներ Պարսկաստանէն Եւրոպա արտահանուած։ Եթէ Պարսկաստանի փոխանցման (transit) վաճառքների արժէքը դուրս հանենք վերոյիշեալ 54 ½ միլիոնի գումարէն, Տրապիզոնի նաւահանգստի առեւտրական չարժման արդիւնքը հազիւ թէ կանցնի 29 միլիոն ֆրանգը որ շատ չէ. նախորդ տարիներին մէջ ընդհանրապէս ասկէ շատ աւելի եղած է։

Այդ թուի հետ բաղդատմամբ, շատ աւելի եղած է Սամսոնի նաւահանգստին մէջ կատարուած առեւտրական չարժման արդիւնքը։ Ա յդպարեւ Սամսոնի մէջ կատարուած առեւտրական գործերն՝ երբ Տրապիզոնի առեւտրական չարժման միջին հաշուով ունեցած արդիւնքին հետ բաղդատենք, աւելի կը գտնենք նոյն իսկ այժմ. բայց կը նախատեսուի որ Սամսոն հետզհետէ աւելի պիտի ծաղկի և յառաջադէմ ապագայ պիտի ունենայ, մանաւանդ եթէ Օսմանեան կառավարութիւնը չարունակէ ճանապարհները չինել և չակել ներքին քաղաքներուն հետ հաղորդակցութեան համար։ 1886 թուականին մէջ, Սամսոնի միջոցով ներմուծուած ապրանքների արժէքը կը հասնի 17,200,000 ֆրանգի և արտահանուած ապրանքների արժէքը 16,500,000 ֆրանգի։ Ներմուծուած ապրանքների արժէքը տակաւին չհասներ Տրապիզոնի միջոցով եղածին որ 21,700,000 ֆրանգի կը հասնի (միատեղ չհաշուելով Պարսկաստանի փոխանցման վաճառքների արժէքը)։ բայց Սամսոնէն արտահանուած վաճառքների արժէքը 10 միլիոնի չափ աւելի է քան թէ Տրապիզոնինը և եթէ ներմուծուած ու արտահանուած վաճառքների արժէքները միատեղ գումարենք, կը տեսնենք որ 5 միլիոն ֆրանգ աւելի գործ եղած է Սամսոն քան թէ Տրապիզոն։ Այդ տարբերութիւն աւելի չատցած կը լինի անտարակոյս 1887 թուականին մէջ։

1886 թուականին մէջ, մինակ ցորենի վրայ, գրէթէ 33,000 տակառաչափ գործ եղած է, որ ասել է 21,000 տակառաչափ աւելի, բաղդատմամբ 1885 թուականին։ Ա յս առաւելութիւն պէտք է մեծ մասամբ արդիւնք համարիլ հաղորդակցութեան ճանապարհների լաւանալուն և չատ հաւանական կերեւի որ ապագային մէջ ալ այդպէս չարունակուի, որովհետեւ պատահական պատճառների արդիւնք չէ այդ, այլ այնպիսի անտեսական պայմանների որոնք աւելի լաւագոյն վիճակի վերածելը կառավարութենէն կախում ունի։

Հետաքրքրական է դնել այստեղ մի բաղդատական ցուցակ, թէ՛ արտահանման և թէ՛ ներմուծման մասին, ցոյց տալու համար թէ յիշեալ երկու նաւահանգիստներէ իւրաքանչիւրին մէջ ո՛րչափ առեւտրական գործեր կը լինին այն գլխաւոր ապրանքների վրայ որոնք արեւմտեան Եւրոպա կը ղրկուին կամ անկէ կուգան։

ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

	Տրապիզոն	Սամսոն
Բամպակեղէններ	5,643,000	10,516,000
Մանուած բամպակ	456,000	604,600
Զուխաներ, բրդեղէններ	2,789,000	1,033,000
Մետաքսեղէններ և թաւիշներ	463,000	142,500
Շաքար	830,000	567,000
Սուրճ	389,000	223,000
Թէյ	902,000	
Զբաղուած և բանուած մետաղներ	886,000	471,000
Մանր երկաթեղէններ և երկաթէ գործիքներ	292,000	620,000
Բեւեռ	61,000	96,000
Գինի և ոգելից ըմպելիներ	386,000	217,500
Կաշի և բանուած մորթ	603,400	427,300
Թուղթ	178,000	132,500
Ձիթապտղի իւղ	272,000	115,400
Ձրագներ	68,000	22,700
Դատարկ պարկեր	550,000	38,000
Կրաղիւս (ciment)		9,800

ԱՐՏԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Տրապիզոնեն	Սամսոնեն
Ցորեն	277,800	3,552,400
Մարացորեն	574.000	747.500
Գարի	20,400	59,700
Վարսակ	— —	589,000
Կաղին	1,232,000	— —
Ծխախոտ	404,000	5,068,000
Ա յծի և այլն մորթեր	438,300	504,200
Ա փիոն	— —	1,596,000
Դեղին հատիկ	— —	522,200
Կտաւատ	349,500	15,500
Խաչխաշ	— —	159,500
Բուրդ	101,500	656,309
Ա յծի մազ	420,000	1,131,000
Գապի խէժ	65,000	193,000
Զոր կանանչեղէններ	404,000	108,000

(Շարունակելի)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԱՑ

Պատմ 19դ, Լ. Լ՝ Իսրայելեան Վիլհելմ Ֆրիտրիխ Ալբերտ Ֆոն Մոլտկէ, Գերմ. զօրավար, 19 մայիս 1884 Յունկերսդորֆ, Գերմանիա

Ծնած Պարչիմ, Հեսսէն-Նասսաուի նահանգ։ Մանկութեան տարիները անցուցած է Լյունեբուրգի մէջ, ուր հայրը զօրավար էր։ Ուսանած է Կասսելի եւ Լյունեբուրգի մէջ։ 1822-ին մտած է պրուսական բանակ։ 1826-ին ընդունուած է Պրուսական զինուորական ակադեմիան։ 1832-ին նշանակուած է Պրուսական գլխաւոր շտաբի մէջ։ 1835-ին ուղարկուած է Թուրքիա՝ խորհրդատու։ Ծառայած է Սուլթան Մահմուտ Բ.ի եւ Մուհամմէտ Ալիի մօտ։ 1839-ին վերադարձած է Պրուսիա։ 1840-ին նշանակուած է Գլխաւոր շտաբի պետ։ 1857-ին նշանակուած է Պրուսական զինուորական ակադեմիոյ տնօրէն։ 1858-ին նշանակուած է Գլխաւոր շտաբի պետ։ 1864-ին Դանիոյ դէմ պատերազմին ղեկավարած է պրուսական զօրքերը։ 1866-ին Աւստրիոյ դէմ պատերազմին ղեկավարած է պրուսական զօրքերը։ 1870-ին Ֆրանսայի դէմ պատերազմին ղեկավարած է պրուսական զօրքերը։ 1871-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1872-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1873-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1874-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1875-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1876-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1877-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1878-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1879-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1880-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1881-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1882-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1883-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1884-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1885-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1886-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1887-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1888-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1889-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1890-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1891-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1892-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1893-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1894-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1895-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1896-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1897-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1898-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1899-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1900-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1901-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1902-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1903-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1904-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1905-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1906-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1907-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1908-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1909-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1910-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1911-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1912-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1913-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1914-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1915-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1916-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1917-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1918-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1919-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1920-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1921-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1922-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1923-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1924-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1925-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1926-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1927-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1928-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1929-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1930-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1931-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1932-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1933-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1934-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1935-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1936-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1937-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1938-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1939-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1940-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1941-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1942-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1943-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1944-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1945-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1946-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1947-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1948-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1949-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1950-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1951-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1952-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1953-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1954-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1955-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1956-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1957-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1958-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1959-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1960-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1961-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1962-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1963-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1964-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1965-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1966-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1967-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1968-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1969-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1970-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1971-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1972-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1973-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1974-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1975-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1976-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1977-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1978-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1979-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1980-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1981-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1982-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1983-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1984-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1985-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1986-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1987-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1988-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1989-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1990-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1991-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1992-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1993-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1994-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1995-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1996-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1997-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1998-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 1999-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2000-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2001-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2002-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2003-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2004-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2005-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2006-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2007-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2008-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2009-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2010-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2011-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2012-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2013-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2014-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2015-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2016-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2017-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2018-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2019-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2020-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2021-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2022-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2023-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2024-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2025-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2026-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2027-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2028-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2029-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2030-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2031-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2032-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2033-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2034-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2035-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2036-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2037-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2038-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2039-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2040-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2041-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2042-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2043-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2044-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2045-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2046-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2047-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2048-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2049-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2050-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2051-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2052-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2053-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2054-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2055-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2056-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2057-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2058-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2059-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։ 2060-ին նշանակուած է Գերմանական կայսրութեան զինուորական ուժերուն գլխաւոր հրամանատար։

Մոլտկէ իր կեանքի ընթացքին ունեցած է երկու կին։ Առաջինը՝ Լուիզա Հենրիետա Ֆոն Մոլտկէ, որ մահացած է 41 տարեկանին։ Ունեցած է երեք զաւակ։ Երկրորդը՝ Ֆոն Մոլտկէ Մարիա Քրիստինա, որ մահացած է 39 տարեկանին։ Ունեցած է երեք զաւակ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ա

Աբգար Ա. Ուռհայեցի, թագաւոր Եդեսիոյ, 13-50։

Աբգար Ե. Ուռհայեցի, թագաւոր Եդեսիոյ, 179-212։

Աբեղեան Մանուկ, գրականագէտ, 1865-1936։

Աբեղեան Սերգէյ, գրականագէտ, 1904-1978։

Աբեղեան Տիգրան

համակրութեան ցոյցեր եղած են ամեն կողմերէ։

—Հռովմէն կը հեռագրեն թէ Սան Մարզանօ զօրավարն և իտալական զօրքեր Հապէշստանէն պիտի մեկնին մարտ ամսի վերջերը։

—Մօֆիայէն կը հեռագրեն մարտի 19ին թէ Կ. Պոլսի պուլկարական գործակատարը իմացուցած է Սոֆիոյի կառավարութեան թէ չուտով պիտի փոխուի Թիւրքիոյ նախարարութիւնը և թէ Բ. Դուռը աւելի ազդեցիկ մի դիրք պիտի բռնէ Պուլկարիոյ նկատմամբ։

—Մարոքի մէջ ապստամբութիւնները ծագած են Սուլթանին դէմ։

— Լեւոն ԺԳ Պապի առաղջութեան մասին անհանգստացուցիչ լուրեր սկսած են գալ։

—Լուր կը պտըտի թէ Զարեւիչը մօտերս պիտի նշանուի Չէրնեկորաի (Թարատաղ) մէկ իշխանուհուն հետ։ Եթէ իրաւ է, սլաւական կուսակցութեան մէկ յաղթանակը պիտի լինի այդ։

— Վիէննայի կառավարութիւնը ճիշդ տեղեկութիւններ ստացեր է որ ռուսական զօրքեր անդադար կը հասմախմբուին սահմանագլուխը, մասնաւորապէս Վօլհինի։ Ֆրանձ Եոզէֆ կայսրի նախադահութեամբը մի պատերազմական խորհուրդ եղեր է ուր կարեւոր որոշումներ տրուեր են։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ
Négociant-commissionnaire
à Milan (Italie)

Հայ վաճառականները որոնք կը փափագին ուղղակի յարաբերութեան մանել Պ. Կոստանդին Շէհեանցի պատուաւոր Հայ վաճառատան հետ, յանձնարարութեամբ ամեն տեսակ ապրանքներ դնելու կամ ծախելու համար, պէտք է դիմեն ուղղակի հետեւեալ հասցէին։

Monsieur Constantin P. Chéhiantz
No 18, Via Lauro, 18
Milan (Italie)

ՀԱՅԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶԳՈՒՄ

ՓՈՐՁի խմբագրապետ Մ. Գրն. Աբգար Յովհաննէսեանի կարդացած մի հրապարակական դասախօսութիւնն է Հայկական խնդրին նկատմամբ Թիֆլիսի ժողովարանին մէջ 1879 թ. մայիսի 17ին։ Կը ներկայացնէ Եւրոպացիներուն նկատողութիւնները Հայերու մասին և կը նկարագրէ Լանտանի Անգլօ-Հայկական Մանաժողովի արած միխիթարը 1878 յունիսին, Հայկական խնդրին համար։ Կը ծախուի «Արմենիա»ի խմբագրատունն։ Գինն է 1 ֆր., փոստի ծախքը մեր վրայ։

ԱԶԴ

«Հայաստանի Զաւակներու Միութեան» դրամ խրկել կամ ուրիշ տեղեկութիւն ստանալ փափագողները կրնան դիմել Քարտուղարութեան հետեւեալ հասցէով։

G. Barouyr.
Abonné 41. Marseille (France)

Ծախու պատկերներ, ալխարհացոյց քարտէզներ եւ գիրքեր.

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուի Վարդան Մամիկոնեանի լուսանկար պատկերը 50 սանթիմէթր լայն և 41 սանթիմէթր երկայն թղթի վրայ զետեղուած։ Նոյնպէս և Հայոց պատմութեան վերաբերեալ զանազան պատկերներ, նոյն մեծութեամբ թղթի վրայ։ Գին մէկ հատին 1 ֆրանգ, փոստի ծախքը խմբագրութենէն վճարուելով,

Հետեւեալներն ալ կը ծախուին նոյնտեղ, իրենց առջեւ նշանակուած գներով և փոստի ծախքը խմբագրութենէն վճարուելով։

Հայաստանի աշխարհացոյց քարտէզը ըստ նախնի աշխարհագրաց, վերագրուած Վենետիկ, 92 հարիւրորդամեթր լայն և 70 հարիւրորդամեթր երկայն հատ թղթի վրայ։ 4 ֆր.

Սիսուանի (հին և նոր Կիլիկիա) աշխարհացոյց քարտէզը, վերագրուած Վենետիկ 1885ին, 77 հարիւրորդամեթր լայն և 51 հարիւրորդամեթր երկայն թղթի վրայ։ 2 ֆր.

ԱԶԳԱՍԷՐ (Վենետկի Մխիթարեան Պատ. Միաբանութեան հրատարակած այս գիրքը որ 226 երեսներէ բաղկացած է, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ համար և ի՞նչպէս պէտք է որ մարդ սիրէ իւր ազգ և հայրենիք և ցոյց կուտայ թէ՛ ինչ բարոյական պարտութիւններ կը տիրեն մեր ազգի մէջ. թէ՛ օտար ազգերի և թէ՛ մեր ազգի պատմութենէն ազգասէր անձերի օրինակները բերելով, անոնց կենսագրութիւնները կը ներկայացունէ ընթերցողին։ Լեզուն Կ. Պոլսի հին աշխարհաբառն ոճն ունի և տեղ տեղ մի քանի բառերի թուրքերէնն ևս նշանակուած է վերակոչի մէջ, անուններին ալ դիւրահասկանալի լինելու համար)։ 2 ֆր. 70 սնթ.

ՀՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (Հայր Մանուէլ Բաղունիի գրած հնախօսութիւնն է, 300 երեսներէ բաղկացած, որի մէջ համառօտիւ տեղեկութիւններ տրուած են Հայաստանի քաղաքական հին կառավարութեան ձեւերին, նախարարական և պինուարական բաժանումներին, պատերազմական դործիքներին, նախարարական և ժողովրդական զգեստներին, ազգային սովորութիւններին, օրէնքներին, դրամներին վրայ ևն.)։ 3 ֆր.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Հարկ կը համարինք ծանուցանել Արմենիայի բաժնորդ դրուիլ ցանկացողներուն որ չուզելով ուրիշ մնայորդ հաշիւ ունենալ մեր բաժնորդներուն հետ լրագրի Դ տարեշրջանին վերջ (1888 յուլիսի վերջ), այսուհետեւ տարեկան բաժնորդագրութիւն չենք կարող ընդունիլ Արմենիայի համար։

Ինչպէս գրուած է արդէն Արմենիայի ճակատը, բաժնորդագրութիւնները կը սկսին ամսագլուխներէն (Նոր Տոմարի համեմատ)։ Ուստի անհնար որ կուզեն իրենց բաժնորդագրութեամբ պատուել և քաջալերել Արմենիան, իրենց սկսած ամսագլխէ մինչեւ 1888 Յուլիսի վերջ ամէն մէկ եռամսեայի համար 3 ֆր. հաշուելով պէտք է ղրկեն բաժնորդագինն. իսկ եթէ եռամսեաներէն դուրս մէկ կամ երկու ամիս ալ մնայ մինչեւ 1888 Յուլիսի վերջ, պէտք է 2 ֆր. հաշուել մէկ ամսի համար։

Հայրենասիրական հրատարակութիւններ

Արմենիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուին հետեւեալ աժանագին վէպիկները, որոնք Պետերբուրգ տպագրուած են, յատկապէս հայ ժողովրդին մէջ անձնազոհութեան և հայրենասիրութեան դաղափարներն տարածելու նպատակով։

1. Բուդդար աւազակապետ. (Քրիստոնեաների հանգստութեանը համար Թիւրքիոյ տորագրած դաշնադիրներուն մեռած տառը լինելը ցոյց կուտայ. կը նկարագրէ մի մահմետականի դաղանութեան ղէմ եղած մի բուլղար ընտանիքի սրտաճմլիկ դրութիւնը և վրիժառութեան համար գործնական միջոցներ ցոյց կուտայ)։ 20 սանդիմ.

2. Ժանճա տ'Արք—Գաղղիոյ ազատող (Ետաերին յայտնի է այս մանկամարդ հովուհտուն, այս գիւղացի աղջկան հայրենասիրական եռանդը որով մի խումբ մարդիկ գլուխը ժողված, հնանալի յաղթութիւններ տարաւ Անգլիացիներուն դէմ երբ ասոնք ամէն կողմէ ճնշած և նեղը ձգած էին Ֆրանսան)։ 15 սնդ.մ.

3. Նեղա — Տատիս պատմածը (Նիւթը առնուած է Թիւրքերի տիրապետութեան ժամանակ Պուլկարիոյ մէջ Տէլիպաշներուն տրած բարբարոսութիւններէն)։ 20 սնդ.մ.

4. Դօնչօ — Բուլղար աւազակապետի պատմածը (Հարստահարուած հայրենիքի վրէժն առնելու համար՝ հինգ մանակցութեամբ կազմուած մի աւազակային խմբի գործերն կը պատմէ)։ 20 սանդիմ.

Վերոգրեալ տետրակներն կը ղրկուին իրենց առջեւ նշանակուած գիներով, փոստի ծախքը Արմենիայի խմբագրութենէն վճարուելով։ Ել որ 20 տետրակ դնէ մէկ անդամէն, այսինքն չորս օրինակ իւրաքանչիւր տետրակէն, %ին 12 ղեկչ կանենք վերոգրեալ գներուն վրայ, այսինքն կը ստանանք 20 տետրակին համար 3 ֆր. և 35 սանդիմ, փոխանակ 3 ֆր. և 80 սանդիմի։

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ դիրք չղրկուիր։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Փափաքելով որ Արմենիան տարածուի նաեւ մեր հայրենակիցներուն այն դասակարգի մէջ որոնք դիւրութիւն չեն ունենար 5 ֆրանգ մէկ անգամէն վճարել և դէթ 3 ամսով բաժնորդագրուիլ, որոշեցինք հատով նաեւ ծախել տալ Արմենիան Եգիպտոսի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Ամերիկայի մէջ և այլ տեղեր ուր որ փափագ յայտնուի։ Արմենիան պիտի ծախուի ամեն տեղ ՀԱՏՍ 20 ՍԱՆԹԻՄ, նոյն տեղի համարժէք դրամովը։

Արմենիայի խմբագիր–Տնօրէնը այս կերպով մի զոհողութիւն եւս յանձն կառնէ տարածելու համար այս աղատական թերթ Թիւրքիայէ և Ռուսիայէ դուրս գտնուած Հայերի ամեն դասակարգերին մէջ։

Արմենիան հատով ծախելով տարածել ցանկացողներին բաւական մի զեղչ կը լինի 20 սանթիմին վրայ։ Պայմանների մասին նամակով դիմել խմբագիր–Տնօրէնին։

Կը յուսանք որ մեր բարեկամները չեն ղանար իրենց աջակցութիւն, այս միջոցով եւս տարածելու համար Արմենիան։

Արմենիան հատով կը ծախուի 25 պանի Ռումանիայի Պրայիլա քաղաքը, Պուլկար Ռուզա, 252, Պրն. Դրիգոր Աբրահամեանի խանութը ուր կընդունուին նաեւ «Հայ գիւղացի մը», «Հայ գիւղացի» և «Սարմոս Խօսայէլի» տետրակները։ Այդ տետրակները կամ Արմենիա դնել ցանկացող Ռումանացիները կարող են նաեւ ընտակի փոխարէն բումանական նամակադրոշմներ դնել իրենց նամակի մէջ և ղրկել Պ. Դ. Աբրահամեանին, որով աւելի դիւրութիւն կը լինի իրենց։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ. (Եւրոպաի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերայ տրած խորհրդածութիւններովը կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ Երեւանցի մի Հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահմետական կրօնը չընդունելու և իր Հայ նշանածի հաւատարիմ մնալու համար), 50 սանթիմ.

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ (Հայ գիւղացիների բուն վիճակը որ չատերին անծանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացունէ), 20 սանթիմ.

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՅԵԼԻ (Հայաստանի ապատութեան յանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած), 40 սնթմ.

ՏՆՕՐԻՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : Félix ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանցի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. Schickler
rue Vacon 50.